

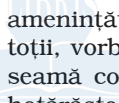
XX

Regimentele de infanterie, luate prin surprindere în pădure, părăseau în fugă pădurea, iar companiile, amestecându-se unele cu altele, se retrăgeau în dezordine. Un soldat, în prada panicii, rostise cele mai groaznice și mai nesocotite cuvinte care se pot rosti în război: „Ne-au tăiat retragerea!”. Și vorba asta, împletindu-se cu spaima, se răspândise în toată mulțimea soldaților.

— Ne-au încercuit! Ne-au tăiat retragerea! Suntem pierduți! strigau cei care dădeau bir cu fugiții.

Comandantul regimentului, în clipa în care auzise împușcăturile și strigătele din spatele lui, pricepuse că se întâmplase o nenorocire cu regimentul lui, și gândul că el, ofițer vechi și fără nici o pată în toată cariera sa, ar putut fi învinuit de către șefii săi de neglijență sau de lipsă de inițiativă, îl impresiona atât de tare, încât, cât ai bate din palme, uitând de nesupunerea colonelului de cavalerie și de importanța gradului său de general, dar, mai cu seamă, uitând cu totul de pericol și de instinctul de conservare, se înclină spre oblâncul șei și, dând pinteni calului, zbură spre regimentul său prin ploaia de gloanțe care cădea din toate părțile, dar din fericire fără să-l nimerească. Dorea un singur lucru: să afle despre ce-i vorba și, pe cât îi va fi cu putință, să-și îndrepte greșeala dacă era a lui, pentru a nu fi învinuit el, ofițer exemplar și fără nici o pată, cu vechime de douăzeci și doi de ani în armată.

După ce se strecură cu bine printre francezi, se repezi pe câmpul din spatele pădurii, prin care ostașii ruși, fără să mai asculte de comenzi, fugeau la vale. Bătuse clipa de îndoială morală, cumpăna care hotărăște soarta bătăliilor: vor asculta oare aceste gloate dezorganizate de soldați glasul comandantului lor sau, mulțumindu-se să se uite la el, își vor continua fuga? Fără să țină seamă de strigătul disperat, altădată atât de temut, al comandantului, nici de chipul său roșu de furie și desfigurat și nici de mișcările

amenințătoare ale sabiei sale, soldații fugeau cu toții, vorbeau între ei, trăgeau în aer și nu luau în seamă comanda. Clipa de îndoială, cumpăna care hotărăște soarta bătațiilor, înclina vădit spre propagarea panicii.

Generalul, sufocându-se de-atâta strigăt și de fum, începu să tușească și se opri disperat. Totul părea pierdut; dar în clipa aceea francezii, care până atunci năvăliseră asupra alor noștri, se retraseră deodată de la liziera pădurii, fără nici o pricină vădită, iar din pădure își făcură apariția niște pușcași ruși. Era compania lui Timohin, sigura care rămăsese în ordine și care, pitulată într-un șanț la liziera pădurii, îi atacase prin surprindere pe francezi. Timohin, cu sabia goală în mână, se aruncase asupra inamicului, scotând strigăte atât de îngrozitoare, cu o îndârjire atât de nebunească, de om beat, încât francezii aruncaseră armele și o luaseră la fugă înainte de a-și fi dat seama de ce se întâmplă cu ei. Dolohov, care mergea în pas alergător alături de Timohin, trase fără să mai ia pușca la ochi și ucise un francez, iar apoi luă de guler un ofițer, care se predă. Fugarii se înapoiară, batalioanele se refăcură, iar armata franceză, care tăiasc flancul stâng în două, fu pentru o clipă respinsă. Unitățile de rezervă reușiseră să se unească și fugarii se opriră. Comandantul de regiment se oprise împreună cu maiorul Ekonomov lângă pod, pentru a supraveghea retragerea companiilor, când un soldat se apropie de el și i se agăță de scară, aproape rezemându-se de cal. Soldatul purta o manta albăstruie de postav din comerț și n-avea nici raniță, nici chivără; capul îi era bandajat, iar pe umeri își înfășurase o cartușieră franceză. În mână ținea o sabie ofițerească. Era palid; frumoșii lui ochi albaștri priveau uluiți, drept în fața comandantului de regiment, iar gura lui zâmbea. Cu toate că era ocupat să dea tocmai un ordin maiorului Ekonomov, comandantul regimentului nu putu să nu acorde atenție acestui soldat.

— Excelență, iată două trofee, spuse Dolohov, arătând sabia franțuzească și cartușiera. Am făcut

prizonier un ofițer francez. Am oprit compania. Dolohov sufla greu de oboseală; vorbea cu întreruperi. Întreaga companie poate confirma acest lucru. Rog pe Excelența Voastră să-și noteze!

— Bine, bine, zise comandantul de regiment și se întoarse spre maiorul Ekonomov.

Dar Dolohov nu se depărta cu una, cu două; el își desfăcu bandajul de la cap și-și arătă sângele închegat din păr...

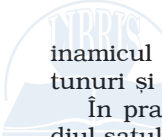
— O rană de baionetă și totuși am rămas în front. Vă rog să nu uitați acest lucru, Excelență.

De bateria lui Tușin uitase toată lumea și de-abia pe la sfârșitul luptei prințul Bagration, auzind că nu mai contenea în centru canonada, îl trimise într-acolo pe ofițerul de serviciu din statul său major, și apoi pe prințul Andrei, să ordone bateriei să se retragă cât mai grabnic. Trupele de acoperire ale bateriei lui Tușin se retrăseseră, nu se știe din al cui ordin, chiar în toiul luptei; dar bateria continuase să tragă și nu fusese luată de francezi tocmai din pricină că inamicul nu putuse bănuși că dârzenia acestei îndrăznețe canonade se întemeia doar pe cele patru tunuri, fără de nici o acoperire. Dimpotrivă, judecând după energica acțiune a acestei baterii, inamicul presupusese că rușii și-au concentrat aici, în centru, grosul forțelor, și cele două atacuri încercate de francezi asupra acestui punct fuseseră respinse de fiecare dată de salvele cu mitralii ale celor patru tunuri stinghere, izolate pe înălțime.

Îndată după plecarea prințului Bagration, Tușin reușise să dea foc satului Schöngraben.

— Vezi, i-am zăpăcit! Arde! Iată, iese fum! Bine i-am mai nimerit! Strașnic! Iese fum, iese fum! Spuneau, înviorându-se, servanții.

Toate tunurile trăgeau fără nici o comandă în satul care ardea. După fiecare lovitură de tun, soldații strigau, parcă îndemnând ghiuleaua. „Bine-i mai trage! Iac-așa! Hei, ia te uită ce mai arde!“... Focul, purtat de vânt, se răspândise repede. Coloanele franceze, care se arătaseră dincolo de sat, făcuseră calea-ntoarsă; în schimb, ca și cum ar fi vrut să-i pedepsească pe cei care-i zădărniseră planurile,

inamicul așeză ceva mai la dreapta satului zece tunuri și începu să tragă cu ele asupra lui Tușin.

În prada bucuriei copilărești stârnite de incendiul satului și în furia înverșunării cu care trăgeau, tunarii noștri nu observară această baterie decât atunci când două, și apoi încă patru ghiulele nimeriră între tunuri, și una dintre ele doborî doi cai, iar alta reteză piciorul unui conductor de cheson. Cu toate acestea, odată statornicită, însuflețirea oamenilor nu slăbise, ci luase doar alt aspect. Caii morți fură schimbați cu alții de la atelajul de rezervă, răniții fură ridicați, iar cele patru țevi fură îndreptate spre bateria cu zece tunuri a inamicului. Un ofițer, ajutorul lui Tușin, fusese ucis încă de la începutul luptei și, în decurs de o oră, din patruzeci de servanți căzuseră șaptesprezece. Cu toate acestea, artileriștii erau la fel de voioși și plini de avânt. În două rânduri băgaseră de seamă cum de jos, din vale, foarte aproape de ei, se arătaseră soldați francezi, și-atunci trăsaseră în ei cu mitralii.

Omulețul plâpând, cu mișcări anemice și stângace, cerea neconținut ordonanței *încă o lulea și pentru asta*, cum se exprima el, și, risipind jarul din ea la fiecare nouă bubuitură, dădea buzna înainte și-și făcea din mâna-i mică streășină, ca să se uite la francezi.

— Foc băieți! îi îndemna el întruna și se repezea singur la tun, potrivit-l de la roată și înclinând cătarea.

Prin fum, asurzit de neconținutele bubuituri care-l făceau de fiecare dată să tresară, Tușin, fără să se despartă de luleaua lui, alerga de la un tun la altul, ochind, numărând încărcăturile, dând ordine să se schimbe caii căzuți și răniți și strigând întruna cu vocea lui slabă, subțirică și nehotărâtă. Fața îi devenea tot mai vie și mai plină de mișcare. Numai când îi răneau vreun om sau îl omorau se posomora și, întorcându-și privirea de la cel căzut, se răsteya crunt la oamenii care, așa cum se întâmplă totdeauna în asemenea împrejurări, se codeau să pună mâna pe răniți sau pe cadavre. Soldații, în cea mai mare parte tineri, voinici și frumoși (așa cum se

întâmplă de obicei într-o baterie, cu două capete mai înalți decât ofițerul lor și de două ori mai lați în umeri decât el), se uitau toți la comandant, întocmai ca niște copii aflați într-o încurcătură care le dădea de furcă, iar expresia care se citea pe fața lui Tușin se reflecta aidoma, fără nici o schimbare, și pe fața lor.

Din pricina vuietului îngrozitor, a alarmei și a nevoii de a fi atent și activ, Tușin nu resimțea nici măcar cea mai neînsemnată senzație de frică, și gândul că ar fi putut fi ucis sau rănit de moarte nu-i intra deloc în cap. Dimpotrivă, se înveselea din ce în ce mai mult. I se părea că trecuse foarte multă vreme – cam ca o zi și o noapte – din clipa când dăduse ochii cu inamicul și dăduse prima lovitură, și că peticul acesta de pământ, pe care-și stabilise bateria, îi era la fel de demult cunoscut ca și locurile pe unde copilărise. În ciuda împrejurării că ținea minte tot, că putea chibzui și că făcea tot ce ar fi putut face cel mai bun ofițer în situația lui, el se afla într-o stare asemănătoare delirului sau beției.

Din bubuitul asurzitor al tunurilor sale care-l împrejmuiau din toate părțile, din șuierăturile și pocnetele ghiulelelor inamice, din chipurile asudate și îmbujorate ale servanților alergând pe lângă tunuri, din vederea sângelui oamenilor și cailor căzuți, din tâșnirea palelor de fum ale inamicului din fața lui (după care, de fiecare dată, se auzea cum zboară ghiuleaua și cum lovește pământul – dacă nu vreun om, un tun ori un cal), din perceperea tuturor acestor lucruri, mintea lui plăsmuise o lume fantastică ce-l desfăta în clipa aceea. Tunurile inamicului, în închipuirea lui, nu mai erau tunuri, ci niște narghilele din care un fumător nevăzut scotea arareori, leneș, rotocoale de fum.

— Uite, iar a pufăit, își spuse el în șoaptă, în timp ce de pe muntele din față se iscase un nouraș de fum, pe care vântul îl și luă și-l duse în șuvițe spre stânga. Acum să le trimitem și noi mingea înapoi.

— Ați ordonat ceva, domnule căpitan? îl întrebă artificierul, care se afla chiar lângă el și-l auzise tot bombănind ceva.

— Nimic, dă-mi o grenadă... răspuse Tușin.

„Ei, acum s-o auzim pe Matveevna noastră“, își spuse el ca pentru sine. În închipuirea lui, Matveevna era uriașul tun străvechi din marginea bateriei. Francezii, care mișunau pe lângă tunurile lor, i se păreau niște furnici. Servantul numărul 1 de la tunul al doilea, un bărbat voinic, frumos și bețiv, în lumea închipuirilor lui era „moșul“. Tușin se uita la el mai des decât la toți ceilalți și se bucura de fiecare mișcare a lui. Focurile de armă din vale, care când amuțeau cu totul, când se înteteau iar, el le asemuia cu respirația omenească. Asculta cu atenție cum zgomotele se făceau mai domoale și cum se aprindeau iar.

„I-auzi, a început iar să găfâie; găfâie iar“, își spunea el.

Pe sine se închipuia ca pe un bărbat puternic, de statură ciclopeană, care azvârlea cu amândouă mâinile ghiulele asupra francezilor.

— Hai, Matveevna, hai, măicuță, nu mă face de rușine! spunea el tocmai când, deodată, în spatele lui se auzi o voce străină, necunoscută:

— Căpitane Tușin! Căpitane!

Tușin se întoarse speriat. Era același ofițer de stat-major care-l alungase din cortul cantinierului, la Grund. Îi striga cu glas găfâit:

— Ce, ți-ai pierdut mințile, căpitane? De două ori ți s-a dat ordin de retragere, iar dumneata...

„Ce-or fi având cu mine?“ gândea Tușin, privind speriat la superior.

— Eu... nimic... spuse el, ducând două degete la cozorocul chipiului. Eu...

Dar colonelul nu apucă să spună ce avea de spus. O ghiulea, trecând pe aproape, îl întrerupse și-l făcu să se ghemuiască pe cal. Amuțise. Și chiar în clipa când voi să mai spună ceva, altă ghiulea îi tăie vorba. Atunci își întoarse calul și o rupse de fugă înapoi.

— Să vă retrageți! Să vă retrageți cu toții! le mai strigă el de departe.

Soldații se puseră pe răs. Dar peste un minut sosi un aghiotant cu aceeași dispoziție.